

Ismail
Kadare

Palatul
Viselor

Traducere din albaneză de
MARIUS DOBRESCU

HUMANITAS
fiction

Cuprins

1. Dimineată	5
2. Selecționarea	37
3. Interpretarea	70
4. Ziua liberă	112
5. Arhiva	128
6. Cina	155
7. În prag de primăvară	190

Redactor: Iustina Croitoru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Maria Pădurean
DTP: Carmen Petrescu

Tipărit la Real

ISMAIL KADARE
PALLATI I ËNDRRAVE
Copyright © Librairie Arthème Fayard, 1990
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2007, 2018,
pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KADARE, ISMAIL
Palatul viselor / Ismail Kadare; trad. de Marius Dobrescu. –
București: Humanitas Fiction, 2018
ISBN 978-606-779-435-9
I. Dobrescu, Marius (trad.)
821.18

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

1. Dimineața

Dimineața era rece și burnița mărunt. Clădirile masive ce dominau agitația străzii, cu uși grele și canături închise, făceau să pară și mai cenușiu începutul acela de zi.

Mark-Alem își încheie și ultimul nasture al paltonului, acela care-l strâangea de obicei la gât, privi felinarele de fier peste care burnița se învârtejea amarnic și simți cum îl cuprinde din nou tremuratul.

Strada, ca în fiecare zi la ora aceea, era plină de funcționari de la instituțiile de stat care se grăbeau la slujbă. În două, trei rânduri regretă că nu luase o birjă. Drumul până la Tabir Saray era mai lung decât își închipuise și apoi, pe vremea aceea, ar fi putut aluneca și cădea pe caldarâmul ud.

Trecu prin fața Băncii Centrale. Ceva mai încolo, în fața altei clădiri greoale, probabil vreun minister, se zăreau așteptând câteva trăsuri acoperite de burniță.

Cineva își pierdu echilibrul chiar în fața lui. Mark-Alem văzu cum omul încearcă în ultimul moment să se țină pe picioare, cum cade și se ridică într-o clipă și, înjurând printre dinți și privind când la veșmântul plin de noroi, când la locul în care căzuse, își văzu de drum ca un posedat. Atenție, zise

Mark-Alem, fără să știe cu î se adresa, necunoscutului din fața lui, sau siese.

De fapt, nu avea de ce să se agite prea mult. Nu numai că nu i se comunicase o oră precisă la care să se prezinte, dar nici măcar nu știa de ce trebuie să ajungă acolo aşa devreme. Brusc, își dădu seama că nu știe mai nimic despre programul de la Tabir Saray.

Avea senzația că de pe c hip nu-i dispăruse încă surâsul vag cu care se trezise în dimineața aceea. Se pregătise în mare grabă, căci voia să ajungă devreme la Palatul Viselor, faim oasa instituție care studia visele și somnul, iar faptul că avea să lucreze acolo ar fi fost motiv suficient pentru oricine să fie nițelus debusolat și să surâdă aşa, prostește. Aceea fusese ultima noapte în care avusesese un somn normal. De acum încolo totul avea să fie altfel. Oricum, era ceva inedit, și acum se întreba dacă surâsul fusese real sau nu.

Undeva, în stânga, bătu un ceas și tunetul de bronz se risipi în ceață dimineții. Mark-Alem grăbi pasul. Deși își ridicase gul erul de blană, mâna lui schiță iar gestul ca și cum ode-abia atunci ar fi vrut să-o facă. Adevărul e că nu simțise frigul la ceară, ci undeva pe spinare. Își strecură mâna în buzunarul interior al paltonului să vadă dacă mai avea scrisoarea de recomandare.

Pentru o clipă avu impresia că trecătorii se rări-seră. Funcționarii sunt deja la locurile lor de muncă, își spuse alarmat, dar, în secunda următoare, se liniști: la urma urmei n-avea nici o treabă cu ei. El nu era încă angajat.

I se păru că zărește undeva, în depărtare, clădirea Tabir Saray-ului și, pe măsură ce se apropiă, văzu că nu se înșelase. Chiar ea era, înălțându-și cupolele părelnice, vopsite într-o nuanță ce fusese cândva probabil albastră.

Mark-Alem dădu ocol unei piațete aproape puștii, unde se ridică o geamie cu două minarete ciudat de subțiri. Clădirea avea două aripi, iar partea centrală era mai retrasă, ca și cum ceva ar fi împiedicat-o să iasă în față. Tânărul simți cum panica din suflet i se înțește. Nenumărate uși se înșirau una lângă alta, dar, când se apropiie, văzu că erau zăvorâte cine știe de când și ude de ploaie.

O luă de-a lungul lor, privindu-le cu coada ochiului. Un om cu mâinile și nasul roșii de ger îi ieși brusc în față.

— Unde este intrarea? îl întrebă Mark-Alem.

Omul în caftan îi arăta cu mâna spre dreapta. Mâneca veșmântului îi era atât de largă, încât nici nu se șurni odată cu mâna. O, Doamne, ce mai haină, își zise Mark-Alem pornind în direcția pe care i-o arătase brațul acela subțire ieșind din mâneca uriașă. Peste câteva clipe îl simți din nou în preajmă pe omul în caftan.

— Pe aici, îi spuse el, intrarea funcționarilor e pe aici.

Mark-Alem se bucură văzând că bărbatul îl lăuse drept funcționar. Ajunse în fine în fața intrării. Canaturile i se părură mai grele decât erau în realitate. Erau patru, identice, cu clanțe grele de bronz. Mark-Alem împinse unul care, culmea, se deschise. Pătrunse într-un corridor rece, cu tavanul neobișnuit

de înalt și semănând cu fundul unei gropi. Pe ambele laturi se înșirau uși. Mark-Alem le împinse pe rând, până ce una dintre ele se deschise și el se trezi pe un alt corridor unde era ceva mai cald. Și acolo, în spatele unui ochi de geam, zări, în sfârșit, oameni. Stăteau în cerc și discutau și păreau a fi paznici sau, cel puțin, portari care lucrau acolo, pentru că purtau uniforme de un albastru-deschis asemănător cu cel al cupolei palatului. Ba chiar avu impresia că descoperă pe uniformele lor aceleași pete pe care i se păruse că le vede de departe pe clădire, pricinuite, probabil, de umezeală. Dar nu avu timp să observe cu atenție toate aceste amănunte pentru că oamenii în uniformă își intrerupseră discuția și-l priviră întrebător. Mark-Alem dădu să-i salute, dar văzu în ochii lor o nemulțumire atât de mare că fuseseră deranjați, încât, în loc să le spună „bună dimineață“, se trezi rostind numele funcționarului la care trebuia să se prezinte.

— Aha, ai venit pentru slujbă, spuse unul dintre ei. La parter, pe dreapta, camera 11.

Ca orice om care pășește pentru prima oară pragul unei importante instituții de stat, în plus, cu echipa în suflet și cu îndoiala că va fi acceptat, Mark-Alem tânjea să schimbe câteva cuvinte cu origine i-ar fi ieșit în cale și abia apoi să meargă mai departe. Dar oamenii aceia așteptau cu nerăbdare să-și reia discuția blestemată pe care le-o intrerupsese, aşa încât nou-venitul o porni spre corridor ca împins de o mâna nevăzută.

— Nu pe acolo, la dreapta, auzi o voce din spate.

Merse încotro și se indicase fără să se întoarcă, și doar uimirea și tremurul acela rece pe care-l simțea în suflet îl împiedică să se simtă jignit.

Coridorul era lung și întunecos. De-a lungul lui se înșirau zeci de uși înalte și anonte. El numără unsprezece, după care se opri. Înainte să bată, ar fi vrut să întrebe pe careva dacă aceea e ușa în spatele căreia se află cel pe care-l căuta. Dar în jur nu era țipenie de om. Mark-Alem trase aer în piept, întinse mâna și bătu cât putu de încet. Din cameră nu veni nici un răspuns. Privi jur-împrejur și bătu mai tare. Dinăuntru nu se auzi nimic nici de data asta. După ce mai bătu o dată, împinse ușa care, culmea, se deschise incredibil de ușor. Îngrozit, întinse mâna să-o închidă la loc, pentru că scârțâia jalnic, dar în secunda următoare văzu că înăuntru nu se afla nimici. Rămase un minut în cumpănă, întrebându-se dacă să intre sau nu în încăperea aceea goală. Nu-și amintea nici o regulă care să-l salveze în situația în care se afla. În cele din urmă, ușa încetă să mai scârțâie. Cuprins de panică, Mark-Alem zări înăuntru câteva mese aşezate de-a lungul pereților. După un timp, pipăind din nou recomandarea din buzunarul interior al paltonului, își făcu curaj și intră. La dracu', își zise în gând. Își aminti de casa lor impunătoare de pe strada Imperială, de familia lui puternică, adunându-se adesea, după cină, în salonul mare de la parter. Își aminti cum, în urmă cu două ore, coborâse scara acoperită cu covorul roșu, în vreme ce maică-sa și o servitoare îl așteptau cu micul de-jun. Înainte de a veni la masă, intrase în bibliotecă. Tesătura de culoarea cerului de pe divan îl relaxa de

fiecare dată. Dar în dimineața aceea neliniștea nu-l părăsise. Se apropiase de rafturi pentru a căuta, aşa cum obișnuia în asemenea ocazii, un registru masiv, pe coperta căruia, sub un „Q“ mare, aurit, scria *Neamul Qyprilliilor – din moși strămoși*. Dedesubt, cu un scris întortocheat, opera unei mâini de aristocrat, pe care greutatea inelelor o împiedică să țină pana, era scris în franțuzește *Chronique*.

Mark-Alem trase aer în piept, ca pentru a mai păstra ceva din atmosfera de acasă, dar amintirile îl părăsiră repede și se simți la fel de panicat ca și mai înainte. Auzi apoi glasuri imposibil de localizat. Privi în jur și abia atunci zări în spate încă o ușă. Zgomotele de acolo veneau. Câteva secunde asculta cu atenție, dar vorbele erau la fel de neclare ca la început. Își concentră întreaga atenție la ușa aceea, în spatele căreia bănuia că e cald și bine.

Își sprijini palmele pe genunchi și rămase aşa minute în sir. Orice ar fi fost, acum se afla în clădirea în care rareori avea prilejul să intre cineva. Se spunea că nici miniștrii nu puteau pătrunde aici decât cu aprobare specială.

Își aminti din nou de registrul pe care-l răsfoise precipitat, ca o pală de vânt care întoarce paginile, în biblioteca de acasă. Înainte de toate îl impresionaseră scrisurile diferite, cu siguranță opera mai multor generații. Se vedea clar că majoritatea celor care caligrafiaseră acolo erau oameni aflați în amurgul vieții sau în pragul unor nenorociri, atunci când te copleșește dorința de a lăsa o mărturie, ceva pentru urmași.

Privi în câteva rânduri spre ușa dindărătul căreia se auzeau glasurile, apoi își zise că, și dacă ar fi

petrecut ore și zile întregi în așteptare, tot n-ar fi îndrăznit să intre acolo. Ar fi stat mai departe pe banca aceea, mulțumind sorții că-i oferise prilejul să ajungă în anticamera în care se afla. Nu și-ar fi închipuit totuși că putea fi atât de ușor. Deși nici prea lesne nu fusese. Uite, se admonestă el, un drum prin zloată, uși zăvorâte, niște portari cu uniforme albastre în holul pustiu, nu-i aşa că a fost simplu?

Cu toate acestea, fără să știe de ce, ofta.

Chiar în acea clipă, ușa se deschise și Mark-Alem sări în picioare. Cineva scoase capul, îl zări, după care dispără iar în spatele canatului întredeschis. Apoi auzi unglas.

Nu-și dădu seama de cât timp stătea în picioare. Ușa rămăsese pe jumătate deschisă, dar nu se mai auzea acum nimic în afara unui ticăit ciudat. Omul care apăru în cele din urmă era foarte scund. Ducea un teanc de hârtii cărora părea să le acorde întreaga atenție. Totuși, îl privi pe nou-venit cu un aer întrebător. Mark-Alem simți nevoia să-i ceară scuze pentru faptul că-l scosese din camera aceea încălzită, dar scundacul avea o asemenea privire, încât intrusului îi trecu cheful să mai deschidă gura. Instinctiv, băgă mâna în buzunarul paltonului, scoase recomandarea și i-o întinse. Acesta vrău s-o ia, apoi renunță, de parcă bucata aceea de hârtie ar fi fost otrăvită. Veni totuși mai aproape, citi două, trei rânduri, după care se retrase din nou. Mark-Alem avu impresia că-i citește în ochi o scânteiere ironică.

— Vino cu mine, îi spuse funcționarul și se îndreptă spre prima ușă.

Ieși pe corridor, Mark-Alem îl urmă. Încercă să memoreze itinerarul, aşa încât la întoarcere să se poată descurca și singur, dar apoi își dădu seama că era și imposibil, și zadarnic.

Coridorul i se părea acum și mai lung decât la început. Lumina străvezie răzbătea din alte coridoare lăturalnice, pe unde se abătură și ei în cele din urmă. Funcționarul ciocăni la o ușă și intră, lăsând-o deschisă pentru Mark-Alem. Acesta rămase o clipă pe gânduri, dar celălalt îi făcu semn să-l urmeze.

Înainte de a simți căldura, adulmecă miroslul de fum. O sobă mare de mangal trona în mijlocul încăperii. Îndărătul mesei de lemn stătea un bărbat cu chipul aspru și prelung. Văzându-i privirea atintită spre ușă, Mark-Alem avu impresia că omul îl aștepta de mult.

Funcționarul cel scund, de care acum se simțea chiar apropiat, îi șopti celuilalt ceva la ureche. Privirea omului cu față prelungă continua să fixeze ușa, de parcă cineva ar fi bătut fără încetare. Omul ascultă cât ascultă cuvintele scundacului, apoi murmură ceva cu aceeași figură impasibilă. Mark-Alem își închipui că nimic nu avea să se rezolve, că recomandarea lui și toate celelalte intervenții n-aveau nici o valoare în ochii funcționarului, care, cine știe de ce, priveau țintă ușa aceea.

Însă pe neașteptate omul i se adresă. Mâna nou-venitului, frecându-se cu dușmanie de postavul paltonului, scoase scrisoarea de recomandare. Închipuindu-și însă, într-o fracțiune de secundă, că gestul acela n-ar face altceva decât să tensioneze și mai mult atmosfera și crezând că nu auzise bine, se pregăti să

bage hârtia la loc în buzunar. Dar brațul scundacului se întinse tocmai atunci spre recomandarea lui. Mark-Alem își mai veni în fire și dădu scrisoarea, dar bucuria i se dovedi prematură, pentru că slujbașul, la fel ca și prima oară, nici nu atinse foaia împăturită. Mâna lui făcu doar un semn prin aer, ca pentru a indica drumul pe care să-l urmeze recomandarea pentru a ajunge acolo unde trebuia. Complet dezorientat, Mark-Alem pricepu în cele din urmă că scrisoarea trebuia înfățișată celuilalt funcționar, cel care avea în mod cert un rang mai înalt decât însătorul său.

Surprinzător, șeful luă scrisoarea și, dezlipindu-și privirea de ușă (după ce Tânărul își pierduse orice speranță în acest sens), începu să-o citească. În vremea asta, Mark-Alem nu-și lua ochii de la el, în speranță că va putea desluși ceva pe figura celuilalt. Tocmai în clipa aceea se întâmplă ceva ce nou-venitului i se părea îngrozitor, ba, mai mult decât atât, îi trezea un soi de teroare surdă, asemănătoare cu sentimentul pe care îl provoacă, de obicei, cutremurul. Adevărul e că ceea ce se întâmpla chiar avea ceva de-a face cu mișcările seismice, deși nu părea. În vreme ce citea recomandarea, funcționarul cu chip încruntat începu să se ridice lent de pe scaun, fapt ce-l îngrozi pe Mark-Alem. Tânărului i se părea că mișcarea aceea n-avea să se mai sfârșească niciodată și că țeasta slujbașului celui morocănos, de care depindea soarta lui, avea să se apropie de tavaniță încăperii, să-l străpungă și, tot aşa, scrâsnind amarnic și sfărâmând tencuiala, să spulbere plafoanele de deasupra și să ajungă la cupola cea mare.

Mark-Alem era gata-gata să strige „destul, nu mai vreau să lucrez aici, dă-mi hârtia înapoi, numai rămâi acolo unde ești“, dar, tocmai în clipa aceea, de parcă i-ar fi aflat intenția, celălalt se opri.

Spre uimirea lui Mark-Alem, demnitarul era de statură mijlocie. Răsuflă ușurat, dar în curând se dovedi că fusese prematur. Omul începu să se miște haotic prin încăpere. Făcu câțiva pași spre mijlocul odăii. Însotitorul lui Mark-Alem știa toate acestea și se dădu la o parte. De astă dată, Mark-Alem se simți într-adevăr ușurat. Era doar mișcarea unui trup întepenit de cât stătuse pe scaun sau chinuit de hemoroizi ori de cârcei, în vreme ce el fusese cât pe ce s-o ia la sănătoasa. În ultima vreme stătea cam rău cu nervii.

Pentru prima oară, privirea lui Mark-Alem se opri cu curaj pe chipul celuilalt. Omul încă mai ținea în mâna scrisoarea de recomandare. Mark-Alem se aştepta să-i spună: „Da, am auzit de tine, o să lucrezi aici“ sau, cel puțin, să-i dea speranță, să-i facă o promisiune pentru săptămâna sau luna viitoare. Nu degabă, în ultimele două luni și ceva, numeroasele lui rubedenii făcuseră toate demersurile pentru a mijlochi această întâlnire. Iar el tremurase fără rost în fața acestui înalt slujbaș care avea, poate, mai mare nevoie de sprijinul unei familii puternice, cum era cea a Qyprilliilor, decât Mark-Alem, de sprijinul lui. Ca un ecou, în urechi îi răsunăram cîteva fraze din *Chronique*: „Strămoșul familiei noastre, deci întemeitorul ei, a fost Mehmet Qyprilliu, de la Roshnikul Beratului, din Albania centrală, născut în anul 1575. A acceptat funcția de prim-ministru

cu condiția ca sultanul să nu-i anuleze decretele. Fiul cel mare al lui Mehmet a fost Fazil Mehmet pașa. A fost prim-ministru, la fel ca și tată-său. A asediat Creta, unde a reinstaurat puterea sultanului. A condus campania din Ungaria. A luptat în Polonia, și a cucerit o parte din Ucraina“.

Privindu-l pe cel din față sa, Mark-Alem se simțea atât de calm, încât nu s-ar fi mirat dacă pe chip i-ar fi apărut chiar și un surâs. Și poate că ar fi și zâmbit, dacă nu s-ar fi întâmplat ceva neplăcut și surprinzător. În picioare, dinaintea sa, funcționarul împături grijiliu scrisoarea de recomandare și, în vreme ce Mark-Alem aștepta o vorbă bună, omul rupsese hârtia în patru. Tânărul se cutremură. Deschise gura să zică ceva sau, pur și simplu, să ia puțin aer, dar, ca și când gestul său n-ar fi fost de ajuns, funcționarul se apropi de sobă și aruncă bucațile de hârtie în ea. O flăcăruie jucăușă dansă preț de o secundă peste jarul adormit ce părea încat în cenușă, apoi se stinse, lăsând în loc o grămadă de scrum.

— La Tabir Saray nu sunt acceptate recomandări, spuse funcționarul cu un glas care lui Mark-Alem îi amintea de bătăile orologiului în miez de noapte.

Tânărul încremenii. Nu știa ce să facă: să rămână acolo, să plece imediat, să protesteze sau să-și ceră scuze. Ca și cum i-ar fi citit gândurile, funcționarul cel scund ieși încest din birou, lăsându-l pe Mark-Alem singur cu șeful. Cei doi erau acum față în față, de o parte și de alta a sobei de mangal. Dar liniștea nu se prelungi prea mult. Cu aceleași mișcări lente cu care ajunsese acolo, într-un interval de timp care lui Mark-Alem i se păru nesfârșit,